

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20— K
pol leta . . . 10—
četrt leta . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste, poštne.

ENGELBERT GANGL:

Za enotno strokovno organizacijo vsega jugoslovanskega učiteljstva.

(Govoril na delegaciji »Zaveze« dne 6. avgusta t. l.)

Odkar živimo Srbi, Hrvati in Slovenci v skupni domovini, gre naše stremenje za tem, da izvedemo centralizacijo solstva tako, kakor bo to splošno in široki kulturi našega trojezičnega naroda v korist. Danes ni tega vprašanja na dnevnem redu; a vendar ga moramo omeniti, ker se mi zdi pravilo, da iz njega izvajamo logični zaključek: Enotno moramo združiti tudi vse svoje vrste — izvesti moramo centralno organizacijo učiteljstva Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Kratko in kategorično se glasi ukaz: Moramo!

Moramo pa, ker hočemo nekateri in ako hočemo vsi!

Zdi se mi, da je vendar dospela doba, ko lahko izbrisemo iz svoje kulturne zgodovine kranjskega, stajerskega, koroskega, primorskega, dalmatinskega, hrvatskega, srbskega učitelja, ko lahko preidemo preko liberalnega, socialno-demokratskega ali klerikalnega učitelja — ter se vsi prekrstimo s skupnim imenom, z imenom jugoslovanskega učitelja, z imenom učitelja Srbov, Hrvatov in Slovencev ter se združimo na skupnem delu v dosego skupnih koristi svojega stanu in po našem stanu koristi svojega solstva! Skupna nam je domovina, skupno in enotno mora biti učiteljstvo — ena in enotna mora biti naša stanovska organizacija!

Ustvarjena pa mora biti skupna naša organizacija na taki podlagi in na takih načelih, da ne bo nikogar odbijala od sebe, ampak da bo vsakemu, ki je po svoji zavesti predvsem in edino učitelj svojega naroda, vstop vanjo mogoč. To je prvi pogoj!

Drugi nič manj važen pogoj je ta, da je očuvana v naši organizaciji vsakemu pripadniku našega stanu popolna svoboda v vsakem oziru in v takih mejah organizacijskega statuta, da bo edina zadača organizacije kot celote in vsakega njenega sestavnega dela čuvanje naših stanovskih koristi in pospeševanje naših stanovskih nalog, kakor je izvrševanje naših stanovskih dolžnosti sveta naloga naše celote in vsakega posameznika.

Tretji pogoj, enakovreden prvima dvema, je naša dobra in resna volja. Ako vzremo od sebe to, kar nas loči in cepi, in dvignemo do združevalne veljave to, kar nam je skupno, kar nas veže in napravja enakopravne člane istega stanu, potem smo takoj na pravi poti, ki drži v skupno, enotno stanovsko organizacijo. Kot učitelj sem organizovan v svoji stanovski organizaciji in bom izkušal v nji uveljaviti načela in nazore, ki sem o njih prepričan, da so v korist stanu in soli. V organizaciji nisem politik, ampak sem kulturni delavec in bojevnik za stanovske interese. Načelo demokratizma mi daje zunaj organizacije pravico, da sem član politične stranke in kulturne struje, ki odgovarjata mojemu svobodnemu preudarku in prepričanju. In kjer imam zunaj organizacije besedo, veljavo in moč, tam mi bo moja stanovska zavednost velevala, da pridobim javno mnenje za naše skupne težnje, da torej stranke in struje vnamem za svoj stan, ne da bi svojo organizacijo spremljal v odvisnost ali jo celo podrejal strankarskim interesom politike. Moje delo kjerkoli bo toliko uspešnejše in toliko uglednejše, ker me bo napajala ponosna zavest, da stojim za menoj vsa organizacija, kadar in kjer delam ali govorim v njenem imenu ali v soglasju z njenimi načeli. Ako kje, pride v našem slučaju do veljave rečenice: Vsi za enega in eden za vse! — Drugi naj se naslanjajo na nas, a ne mi na druge! In — ničesar o nas brez nas! —

Vprašanje, ki sedaj o njem razpravljamo, ni novo. Ideja združenja vsega jugoslovanskega učiteljstva nas ne prestopi spremlja že od l. 1906. O vzrokih, ki so bili v nas, a jačji še zunaj nas, da se to ni moglo zgoditi, ne bom govoril. Ker pa je koncem vojne padla najbesnejša sila, ki nas je cepila in razdvajala, in ker je želja po naši skupni organizaciji splošna, o grešili nad svojim stanom, ako ne pridemo takoj od sanj in načrtov do pozitivnega dela, da uresničimo čimprej svoj stanovski ideal. Velike naloge bližnje bodočnosti nas silijo k temu.

Po svojem časopisu, na svojih zborovanjih ter na posvetovanjih v Zagrebu, Beogradu in Ljubljani smo že vestransko razpravljali o tem. Ničesar nismo prikrivali, o vsem smo obvestili po resnici in pravici svoje sedanje organizacije. Nase celo je posteno, smotreno in resno. Ne trčim torej nerեսnice, ako pravim, da nam je jasno, kaj hočemo. Izgubljati bi čas, ako bi danes iznova o tem izčrpano razpravljali. Spraviti pa moramo v razgovor naše vprašanje, ki celita učiteljstvo Srbov in dva tabora: 1. Smo li za popolno centralizacijo svojega stanovskega udruženja in 2. ali smo za doseganje pokrajinske zveze, ki se naj sele združijo v centralno upravo?

Srbi stoje na prvem stališču, medtem ko ima drugo stališče nekateri Hrvati na svoji strani. Jaz se v polni zavesti in z iskrenim prepričanjem pridružujem bratom Srbov in se izrekam za enotno centralno stanovsko organizacijo vsega učiteljstva kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev — izrekam se za Unijo jugoslovanskega učiteljstva!

Možni bomo in naše delo bo uspešno samo v tem slučaju, če nastopamo v vsakem primeru enotno, zavestno in odločno, oprti sami nase! Interesi vsakega posameznika nam morajo biti prav tako sveti in važni, kakor interesi večjih skupin ali kateregakoli celotnega dela našega zedinjenega učiteljstva! Če stojimo učitelji med prvimi kulturnimi delavci svoje domovine, ako se uvrščamo v krog delavne inteligence, moramo dokazati svojo državljansko zavest s tem, da prvi izbrisemo vse plemenske razlike med seboj, da porušimo vse meje in pregrade, da se iznebimo vsakega separatizma — da torej zapišemo v knjigo zgodovine žalostnoveseh, dela, žrtev in uspehov polnih preteklih časov, pa da združeni v enotno in kompaktno maso uberemo enotno in skupno pot, ki dovede do popolne zmage naša skupna načela in pridobi učiteljstvu ono veljavo, ki mu gre po izobrazbi, pomenu in nalogah.

Ako pa ostanemo organizirani tako, kakor smo doslej, pokažemo s tem samo, da nam je več do plemenskega razlikovanja, nego do uspešnega izrabljanja svojih moči, ki morejo priti do popolne veljavnosti le v tem primeru, ako jih zbijemo v celoto, iz katere nam izvira neizčrpn virelec ugleda, tvorne sile ter moralnih in

materialnih dobrin. V taki organizaciji, kjer bomo združeni vsi, ki smo istega mišljenja ali različnega intelekta, enakih ali neenakih individualnosti, ki pa vendar imamo vsi pred očmi isti smoter: vse svoje moralne in materialne sile posvetiti blaginji stanu — se nam obeta stalno, trajno, živahno delovanje, zato neprestan napredek, ker bomo drug drugega vneli, dvigali, vzpodbujali ter navajali do predlogov in načrtov. Ne bomo torej v nevarnosti, da zapademo brezdelju in duševni lenobi, ker bo vsakogar moralna dolžnost, da uveljavi resno in stvarno, brez strasti in žalitev svoja načela, ki se mu zde prava in najboljša!

Sedaj nam je dana na svobodno voljo izbira, ali da ostanemo prostovoljno v starih mejah separatistov in lokalnih patriotov, ali pa da z odločilnim korakom stopimo pod skupno streho — da torej pred vso javnostjo ponosno izpričamo, da je dobil velik čas velike ljudi!

Iz povedanega izvira, da ne moremo danes ničesar drugega reči nego to: iz vsega srca in s kipečo radostjo pozdravljamo trenutek, ki nam ga je naklonila prijazna usoda in sreča junška, ko lahko razrušimo slovensko streho nad seboj ter v bratski ljubezni in v stanovski zavednosti podamo desnico in srce Srbu in Hrvatov s prisego: z vami smo eno in z vami eno ostanemo do konca dni! —

Naša Zaveza, ki smo jo iz vsega srca, iz polne duše, v radosti, a še bolj v trpljenju, z delom in naporom ljubili in zanjo vse žrtvovali — ta v bojih preizkušena in nezmagljiva naša Zaveza je umrla — naj živi Unija jugoslovanskega učiteljstva, naj živi skupna in enotna stanovska organizacija učiteljstva kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev! Tej skupnosti, temu našemu edinstvu in bodočnosti svojega stanu, svoje domovine, svojega naroda in svojega solstva žrtvujemo slovenski učitelji to, kar smo nalepsega, največjastnega imeli — žrtvujemo svojo Zavezo!

Temelj naši enotni skupni organizaciji s centralo v Beogradu naj ustvarjajo okrajna učiteljska društva, ki jih moramo reformirati na osnovi enotnih pravil. V okrajnih učiteljskih društvih naj se osredotočuje naše podrobno delo, odtod naj izhaja iniciativa in kritika, tu bodi ognjišče stanovske zavednosti in torišče neprestane delavnosti! Tako damo svoji bodoči skupni organizaciji trdno in trajno podlago.

LISTEK.

VILKO MAZI:

Prezrt jubilej!

Ni čuda: mnogo dela in še več skrbi, vsakdanjih in prihodnjih, pa smo prezrti znameniti jubilej: 15. avgusta je poteklo 150 let, kar se je rodil veliki rušilec trhljih prestolov in zastarelih državniških modrosti — Napoleon Bonaparte. Zgodovinarji so se sicer nekaj časa pričkali o tem datumu, ker so nekateri hoteli, da velja 7. januar, ali 5. februar 1768 za Napoleonov rojstni dan, češ, da je Napoleon sam to trdil, vendar je zdaj dognano, da je pravi datum njegovega rojstva 15. avgust 1769.

Če kateri narod, dolgujemo Slovenci in Jugoslovani sploh Napoleonu najhvalnejši spomin. To, kar imamo zdaj in česar še pogrešamo, nam je dal Napoleon česar še pogrešamo, nam je dal Napoleon pred dobrimi sto leti v Iliriji — svobodo na lastni zemlji. Takrat smo si mogli prvič odkrito povedati, kaj smo in kaj hočemo.

Stotisoči rok so se poprijeli s prekipevačim veseljem svobodnega duševnega in rešnega dela za procvit svobodne domovine. Ilirija je bila oživiljena.

Seveda so se tudi takrat našli ljudje, ki niso znali ceniti svobode. Zabavljali so vseprek, zlasti čez »bronke«. Prišlo je celo do uporov. Prerojena domovina se je pričela baš lepo razvijati, ko se je mahoma nagnila Napoleonova zvezda k zatonu, z njo pa tudi bodočnost Ilirije. Prišli so zovenske raje se je pričela iznova. Naša materina beseda, ki je bila sedla za kateder, je morala zopet odromati v zadnjem klop. Obsojne so bile oči, da sto let ne bodo videli svobodnega solca, obsojne so bile roke v stoletno tlako habsburškim krvsesom; zaprta so bila srca v stoletno kopnenje po komaj okušeni in že izgubljeni narodni svobodi. Kolikor so imeli avstrijski tringoti sredstev, vsa so uporabili, da bi ugonobili še to najskrivnejše kopnenje. Ugonabljali so, ugonobili niso! Grob, ki so nam ga kopalji, jih je zasul same.

Zdaj si je bil narod sam Napoleon. Ko je videl, da je prišla sto let pričako-

vana ura, je raztrgal suženjski lanec in zadihal v svobodi.

Ali tudi to pot le za hip stoletja? —

Za vekomaj! tako smo prisegli prvi dan, tako bodi na vekov veke! Kdor ni prisegel z nami, ni naš, je plevel v našem polju, ki ga treba populiti. Kdor je prelomil prisego, je izdajca; prokletstvo in smrt mu! Pretrdo je bilo trpljenje hlapčevanja, da bi si ga hoteli še kdaj okušati. Če sedaj še ni vse tako kakor bi moralo biti, smo mnogo tudi sami krivi vsled svoje malodušnosti. Gledamo ob strani, kako nekaj ramen potiska težki voz v klanec, pa zmigavamo: ne pojde! Pristopimo k vozu, bratje, pa pomagajmo vsak po svojih močeh! Ni vrag, da bi ne šlo!

Samo ob cesti ne stojimo z rokami v žepih! Vsak na delo, ki ga zove! Ne kličimo le: »Živela Jugoslavija!«, ampak delajmo, da bo živela! Sto let smo po nepotrebnem robotali, desetkrat sto bi jih zdaj, če bi izgubili svobodo.

Napoleonov duh je živel v nas in nas otel pogina. Če smo sredi dela in skrbi prezrti znameniti jubilej, pozabili nismo na svojega prvega rešitelja in pozabili ne

bomo nanj nikoli. Pri prihodnji priliki se bomo skušali dostojno pokloniti njegovemu spominu. Daleč ni ta prilika, pol-drugo leto nas loči od nje: 5. marca 1921. bomo proslavili stoletnico Napoleonove smrti.

† Ernest Slanc.

Lansko leto, dne 17. septembra je umrl po kratki, a mukepolni bolezni na svojem službenem mestu v Petrovcih pri Celju tovariš nadučitelj Ernest Slanc. Ko so odnesli štiriindvajset ur poprej njegovo soprogo Sidonijo na pokopališče, so položili njega na pare, ob katerih se je zvijala vsled te grozne tragike od bolečin prežeta edina hčerka Milica, letošnja učiteljska abiturijentinja. Navada je, da se pokojnim stavi čez leto in dan spomenik iz trpežnega materiala. Enako se naj zgodi s tem tudi tov. Slancu.*

* Ta spomenik so sestavljali tovariši iz ormoškega okraja in sicer A. Kosi — Središče, A. Porekar — Hum, M. Šala mun, — Sv. Miklavž, A. Rosina in J. Rajšp — Ormož. Hvala vsem!